

Suriname

Abstract

Te schrijven.

Beschrijving

Aan de noordkust van Zuid-Amerika monden verschillende rivieren uit in de Atlantische Oceaan in een gebied dat bekendstaat als de Guyana's – een inheems woord dat waarschijnlijk 'land van vele wateren' betekent. Een van deze rivieren is de Surinamerivier. Ten tijde van de reistochten van de Spaanse conquistador Alonso de Ojeda werd dit gebied bewoond door Arowakken, Cariben en Warau. Vanaf de late zestiende eeuw deden zeevaarders uit Engeland, Frankrijk en de Nederlanden het gebied aan, op zoek naar het mythische goudland *El Dorado*, dat volgens Sir Walter Raleigh in de Guyana's te vinden moest zijn. Langs de Surinamerivier werd in 1651 door Sir Frances Willoughby, de Engelse gouverneur van Barbados, een plantagekolonie gesticht. Deze kolonie werd in 1667 tijdens de Tweede Engels-Nederlandse Oorlog door een Zeeuwse vloot veroverd.

Vanaf 1683 werd Suriname bestuurd door de Sociëteit van Suriname, een particuliere onderneming met in gelijke verhoudingen de West-Indische Compagnie, de familie Van Aerssen van Sommelsdijck en de stad Amsterdam als aandeelhouders. In 1795 gingen de bezittingen van de Sociëteit van Suriname over op de Nederlandse staat, die Suriname – afgezien van twee periodes van Britse bezetting – als kolonie heeft bestuurd tot 1954. In dat laatste jaar aanvaardde Suriname samen met Nederland en de Nederlandse Antillen het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, waarmee de dekolonisatie voltooid heette te zijn. In 1975 werd Suriname onafhankelijk.

De Europese particuliere eigenaren stelden op hun plantages tot slaaf gemaakte inheemsen en Afrikanen te werk. Sommige slaafgemaakten wisten de plantages te ontvluchten en in het binnenland van Suriname vrije samenlevingen te stichten. In 1760 sloot de koloniale overheid een vredesverdrag met een van deze marrongroepen, namelijk met de Okanisi (ook wel Aukaners of Ndyuka). In 1762 en 1769 volgden vredesverdragen met twee andere groepen, de Saamaka en Matawai, terwijl de Aluku (of Boni), de Pamaka en de Kwinti nooit een vredesverdrag sloten.

Vanaf de achttiende eeuw waren zendelingen van de Evangelische Broedergemeente (EBG) actief in Suriname, vooral onder de Saamaka. In 1865 werd Suriname door paus Pius IX als missiegebied toegewezen aan Nederlandse redemptoristen, die in hun werkzaamheden werden bijgestaan door de Zusters Franciscanessen van Roosendaal en de Fraters van Tilburg. Vanuit de voormalige leprozenkolonie Batavia aan de Coppenamerivier werden inheemsen gekerstend, terwijl de missiestatie Tamarin aan de Cotticarivier het middelpunt werd van de Katholieke missie naar de Okanisi.

Cornelius van Coll, Wortelboer, Morssink noemen?

CARIBISCH ERFGOED NOEMEN!

In de tweede helft van de negentiende eeuw

Goudkoorts

Expedities KNAG

Herskovitses

Hurault

Aanleiding hiervoor was het Deze kolonie diende ter uitbreiding van de suikerplantages op het kleine eiland Barbados.

Suriname werd in 1651 gekoloniseerd door Sir Frances Willoughby, de Engelse gouverneur van Barbados, die langs de oevers van de Surinamerivier uitbreiding zocht voor zijn suikerplantages op het kleine eiland Barbados AANPASSEN.

Verzamelingen Surinaamse voorwerpen in Europa en de Verenigde Staten

Etnografische objecten werden vanaf het begin van de kolonisatie meegenomen naar Europa. In het in 1796 gepubliceerde verslag van veldtochten tegen marrons, waaraan de Schots-Nederlandse officier [John Gabriël Stedman](#) tussen 1773 en 1777 had deelgenomen, waren ook beschrijvingen en illustraties van etnografische voorwerpen opgenomen. Van Stedman is bekend dat hij in 1777 een schenking deed aan de stadhoudelijke verzameling van Willem V en in 1796 achttien Surinaamse 'curiositeiten' schonk aan James Parkinson voor opname in zijn [Leverian collection](#) in Londen, die in 1806 werd gevuld. Aangezien in het archief van het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden een inventarisbeschrijving is te vinden die rechtstreeks is overgenomen uit de objectbeschrijving in Stedmans verslag vermoeden antropologen Richard en Sally Price dat een deel van de door Stedman verzamelde voorwerpen uiteindelijk in het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden terecht is gekomen. Het is echter vaak moeilijk een definitieve koppeling te maken tussen Stedmans beschrijving en illustraties en objecten uit het voormalige Kabinet van Zeldzaamheden.

Een andere belangrijke verzameling voorwerpen uit Suriname werd in 1824 geschenken aan het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden door het hoofd van de militaire geneeskundige dienst [Frederik Andreas Kühn](#). Kühn schreef in de bij de schenking gevoegde brief dat een deel van de voorwerpen afkomstig was van zijn overleden broer, die in 1818 had deelgenomen aan een expeditie naar een marrongemeenschap; hierdoor is het niet altijd eenvoudig de schenking van Kühn te onderscheiden van objecten die eventueel van Stedman afkomstig kunnen zijn. Vanuit Suriname werd er tussen 1825 en 1835 ook aan het Kabinet geschenken door ambtenaar bij het Hof van Justitie [Isaac Bromet](#), door Luther predikant [Dietrich Kanngiesser](#), door apotheker [Hendrik Haagen Dieperink](#) en door president van het Hof van Justitie [Adriaan François Lammens](#). Lammens was schoonzoon en bewonderaar van [Gerrit Schouten](#) en verantwoordelijk voor de schenking van veel diorama's van Schouten aan het Kabinet.

Zendelingen en missionarissen brachten eveneens etnografische voorwerpen naar Europa. Een van de oudste verzamelingen voorwerpen uit Suriname werd in 1780 door zendeling [Christlieb Quandt](#) geschenken aan het rariteitenkabinet van de seminarie van de Evangelische Broedergemeente in Barby, terwijl zendeling [Johann Jansa](#) rond 1857 een verzameling voorwerpen afkomstig uit de buurt van zendingspost Berg en Dal overdroeg aan de archivaris van de Evangelische Broedergemeente in Herrnhut. Hoewel veel door Quandt en Jansa verzamelde voorwerpen uiteindelijk terecht zouden komen in het in 1878 opgerichte [Völkerkundemuseum Herrnhut](#) vormde de verkoop van etnografica ook een bron van inkomsten voor de Evangelische Broedergemeente. Een aantal door Jansa verzamelde voorwerpen werd bijvoorbeeld in 1861 verkocht aan het etnografisch kabinet van de Koninklijke Pruisische Kunstkamer, dat in 1873 op zou gaan in het *Ethnologisches Museum* van Berlijn. Een collectie van de paters redemptoristen bevindt zich in [Museon-Omniversum](#).

De Fraters van Tilburg brachten een omvangrijke [fotocollectie Caribisch Erfgoed](#) samen, die digitaal is ontsloten door het Stadsmuseum Tilburg.

Vanwege goudvondsten in het stroomgebied van de Marowijnerivier kwam Suriname vanaf de late jaren 70 van de negentiende eeuw internationaal steeds meer in de belangstelling te staan. Samen met de Aluku gids en bootsman [Apatou](#) reisde de Franse arts Jules Crevaux in 1877 via de bovenlopen van de Marowijne naar Belém in Brazilië. Crevaux [schenk]([https://collections.quaibranly.fr/?state=%257B%2522matchAllCriteria%2522%253Atrue,%2522customSearchCriteria%2522%253A%255B%255B%2522field%2522%253A%2522Record/ConX/AlphaSortConX,%2522Record/ConXother/AlphaSort%2522,%2522fieldLabel%2522%253A%2522%2522,%2522searchValues%2522%253A%255B%255B%2522\[Crevaux,Jules\]%2522%255D,%2522description%2522%253A%2522Personne\(s\) : Crevaux, Jules%2522%255D%255D%255D%257D](https://collections.quaibranly.fr/?state=%257B%2522matchAllCriteria%2522%253Atrue,%2522customSearchCriteria%2522%253A%255B%255B%2522field%2522%253A%2522Record/ConX/AlphaSortConX,%2522Record/ConXother/AlphaSort%2522,%2522fieldLabel%2522%253A%2522%2522,%2522searchValues%2522%253A%255B%255B%2522[Crevaux,Jules]%2522%255D,%2522description%2522%253A%2522Personne(s) : Crevaux, Jules%2522%255D%255D%255D%257D)) de etnografische voorwerpen die hij tijdens de reis had verzameld aan het *Musée du Trocadéro* in Parijs, een van de voorlopers van het huidige *Musée du Quai Branly – Jacques Chirac*. Hetzelfde gebeurde met de [objecten](#) die archeoloog en antropoloog Lucien Fournereau in 1882 langs de Marowijne verzamelde. De voorwerpen uit Suriname die tijdens de [Wereldtentoonstelling van 1883](#) in Amsterdam aan het publiek waren getoond werden na afloop over de volkenkundige musea in Nederland verdeeld. Tussen mei 1885 en juli 1886 reisde [Herman ten Kate](#) naar Suriname om voor het Rijks Etnographisch Museum een verzameling objecten bijeen te brengen die zich vandaag de dag nog steeds in het [Wereldmuseum Leiden](#) bevindt in de serie *RV-581*. In 1887 gidste Apatou opnieuw een Fransman, namelijk geograaf en koloniaal ambtenaar Henri Coudreau, langs de bovenlopen van de Marowijne. Ook Coudreau zou de verzamelde voorwerpen [schenken]([https://collections.quaibranly.fr/?state=%257B%2522matchAllCriteria%2522%253Atrue,%2522customSearchCriteria%2522%253A%255B%255B%2522field%2522%253A%2522Record/ConX/AlphaSortConX,%2522Record/ConXother/AlphaSort%2522,%2522fieldLabel%2522%253A%2522%2522,%2522searchValues%2522%253A%255B%255B%2522\[Coudreau,Henri\]%2522%255D,%2522description%2522%253A%2522Personne\(s\) : Coudreau, Henri%2522%255D%255D%255D%257D](https://collections.quaibranly.fr/?state=%257B%2522matchAllCriteria%2522%253Atrue,%2522customSearchCriteria%2522%253A%255B%255B%2522field%2522%253A%2522Record/ConX/AlphaSortConX,%2522Record/ConXother/AlphaSort%2522,%2522fieldLabel%2522%253A%2522%2522,%2522searchValues%2522%253A%255B%255B%2522[Coudreau,Henri]%2522%255D,%2522description%2522%253A%2522Personne(s) : Coudreau, Henri%2522%255D%255D%255D%257D)) aan het *Musée du Trocadéro*. Legerarts [John H. Spitzly](#) schonk in 1888 een verzameling etnografische voorwerpen uit Suriname aan het *Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte*.

De onderzoeksreizen in 1890 van de Duitse Wilhelm Joest en de Zweedse Axel Klinckowström resulteerden in schenkingen aan respectievelijk het *Ethnologisches Museum* in Berlijn en het *Etnografiska museet* in Stockholm. Joests privéverzameling, met daarin ook veel voorwerpen uit Suriname, zou na zijn dood de basis vormen van het *Rautenstrauch-Joest-Museum* in Keulen. Voor de etnografische verzamelingen in Nederland was vooral de in 1899 in het Koloniaal Museum in Haarlem gehouden tentoonstelling over Nederlands West-Indië van belang. Koloniaal ambtenaar [Louis Constant van Panhuys](#) had tijdens zijn stationering in Albina tussen 1893 en 1896 voor deze tentoonstelling voorwerpen verzameld van met name Okanisi.

Drie van de acht expedities naar Suriname die vlak na de eeuwwisseling onder auspiciën van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap werden georganiseerd leverden omvangrijke etnografische collecties op, die zich vandaag de dag bevinden in de collectie van het Wereldmuseum Amsterdam. De expeditie naar de Gonini uit 1903 leverde serie *TM-401* met 86 voorwerpen op, de expeditie naar de Tapanahony uit 1904 serie *TM-402* met 493 voorwerpen en Toemoek-Hoemak serie *TM-403* met 186 voorwerpen. Hieronder bevinden zich veel objecten van de , leveren etnografische collecties op van de hand van De Goeje. Serie *TM-416* is afkomstig van de expeditie (van Stahel) naar het Wilhelminagebergte. Objecten beschreven door Van Panhuys. Lange tijd werd hierbij de verzameldrift van Claudius de Goeje aangehaald als drijvende kracht achter de expeditie. In 2025 verscheen echter een artikel van de hand van Inez de Ruiter in NWIG.

Leon-Gontran Damas [verzameling]([https://collections.quaibranly.fr/?state=%257B%2522matchAllCriteria%2522%253Atrue,%2522customSearchCriteria%2522%253A%255B%255B%2522field%2522%253A%2522Record/ConX/AlphaSortConX,%2522Record/ConXother/AlphaSort%2522,%2522fieldLabel%2522%253A%2522%2522,%2522searchValues%2522%253A%255B%255B%2522\[Damas,Léon-Gontran\]%2522%255D,%2522description%2522%253A%2522Personne\(s\) : Damas, Léon-Gontran%2522%255D%255D%255D%257D](https://collections.quaibranly.fr/?state=%257B%2522matchAllCriteria%2522%253Atrue,%2522customSearchCriteria%2522%253A%255B%255B%2522field%2522%253A%2522Record/ConX/AlphaSortConX,%2522Record/ConXother/AlphaSort%2522,%2522fieldLabel%2522%253A%2522%2522,%2522searchValues%2522%253A%255B%255B%2522[Damas,Léon-Gontran]%2522%255D,%2522description%2522%253A%2522Personne(s) : Damas, Léon-Gontran%2522%255D%255D%255D%257D)),

Herskovitses in Field Museum of Chicago. Kahn's verzameling in American Museum of Natural History. Prices? TvV en Van Wetering? Hurault?

De expeditie die de Franse geograaf Jean-Marcel Hurault in 1946 in het stroomgebied van de Marowijne maakte vormt in zekere zin een kantelmoment in de verzamelgeschiedenis van Suriname en Frans-Guyana. Hoewel een onderscheid niet altijd even duidelijk te maken is hebben de verzamelingen die vanaf dat jaar – niet toevallig ook het jaar waarin Frans-Guyana een overzees departement van Frankrijk werd – een nadrukkelijker wetenschappelijk in plaats van een koloniaal karakter. Desalniettemin zullen bij (vergelijkend) onderzoek de voorwerpen die tijdens het bezoek van Juliana in 1955 aan Suriname bijeen zijn gebracht (in Museon-Omniversum en de Koninklijke Verzamelingen), EXPEDITIE 1958?, en de antropologen

Geisks?

Con Bruijning?

Hoewel de nadruk lange tijd heeft gelegen op de

28 oktober 1890 tot 23 maart 1891: Axel Klinckowström, leverde verzameling op die zich nu bevindt in het *Etnografiska museet* in Stockholm.

John H. Spitzly ethnographische tegenstande

Wilhelm Joest bezocht ook in 1890 Suriname (waren hij en Klinkowström van elkaar op de hoogte?). Deze verzameling bevindt zich hoofdzakelijk in het Ethnologisches Museum in Berlijn en het Rautenstrauch-Joest Museum in Keulen.

1898 West-Indische tentoonstelling Haarlem. Verzameling Louis Constant van Panhuys

KNAG: Gonini (1901) 86 stuks, serie TM-401, Tapanahony 493 stuks, serie TM-402, en Toemoek-Hoemak 186, serie TM-403, leveren etnografische collecties op van de hand van De Goeje. Serie TM-416 is afkomstig van de expeditie (van Stahel) naar het Wilhelminagebergte.

Klad

Vooral zendelingen van de Evangelische Broedergemeente

Een kleine verzameling behorende tot het aan de EBG gelieerde Zeister Zendingsgenootschap tentoongesteld in Het Herrnhuter Huis

In Suriname werd ook veel verzameld door niet-Nederlanders. Missionarissen van de Evangelische Broedergemeente verzamelden etnografica die werden opgezonden naar Europa. Een belangrijke verzameling Surinaamse etnografica bevindt zich daarom in het Etnographisches Museum in Herrnhut, Duitsland. Verkoop van etnografica vormde een bron van inkomsten van de Evangelische Broedergemeente. Een belangrijk deel van de Surinaamse etnografica die door missionaris Johann Gustav Ferdinand Jansa was verzameld belandde op deze manier in het Ethnologisches Museum in Berlijn. ANDERE MUSEA DIE HERRNHUTER ETNOGRAFICA HEBBEN.

Frans-Nederlandse expeditie Marowijne 1861: Cateau van Roosevelt, Ronmy, Vidal, Kappler.

wiens broer had meegedaan aan veldtochten/expedities tegen marrons.

De huidige verblijfplaats van deze vroege schenkingen is vaak moeilijk te achterhalen.

Een deel belandde in de Stadhoudelijke verzamelingen, die in ... werden opgenomen in het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden (ARTIKEL LEANDRO!). In Frankrijk ging de verzameling Karel X over op het Cabinet d'Histoire naturelle de Versailles (1797 - 1806). Er zijn donaties uit Suriname aan het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden bekend van ... Tussen 1824 en 1835 werden er vanuit Suriname objecten geschenken door [Frederik Andreas Kühn](#), door [Isaac Bromet](#), door Luthers predikant [Dietrich Kanngiesser](#), apotheker [Hendrik Haagen Dieperink](#) en bovenal van president van het Hof van Justitie in Suriname [Adriaan François Lammens](#). Lammens was schoonzoon en bewonderaar van Gerrit Schouten en was verantwoordelijk voor schenking van veel diorama's van Schouten aan het Kabinet (en aan andere partijen?).

Freder

Waar banjo (RV-360-5696) noemen?

1824: schenking Kühn RV-360-1563 tot en met RV-360-1608 kalebassratel RV-360-1602?

Begeleidende brief: <https://hdl.handle.net/21.12102/57550020067147408FED5EB20716EF27>

1825 en 1826: schenking Bromet, wellicht ook diorama's van Schouten? RV-360-1639 tot en met RV-360-1653 1826: zending D. Kanngiesser 1827: mr. A.F. Lammens stuurt twee diorama's van Schouten Temminck 1827 zending die met naturalia waren meegekomen, uiteindelijk afkomstig van apotheker H.H. Dieperink? 1 april 1828: grotere schenking van Lammens. 30 mei 1835: nog een schenking van J. Bromet via F.J. van Maanen

Verzameling Crevaux in Musee de l'Homme (nu Quai Branly). Verder in MQB: Paul Sangnier,
,

Leon-Gontran Damas [verzameling](

1897: Martin François Geay [verzameling](

Jean-Marcel Hurault [verzameling](

missie Marcel Monteux et Marc Richard 1931 [verzameling](

Rond 1902? Maurice Guffroy [verzameling](

museet in Stockholm.

Spitzly ethnographische gegenstände

Wilhelm Joest bezocht ook in 1890 Suriname (waren hij en Klinkowström van elkaar op de hoogte?). Deze verzameling bevindt zich hoofdzakelijk in het Ethnologisches Museum in Berlijn en het Rautenstrauch-Joest Museum in Keulen.

1898 West-Indische tentoonstelling Haarlem. Verzameling [Louis Constant van Panhuys](#)

Heeft Spalburg een collectie aangelegd? Crevaux, Coudreaux, Brunetti?

Geisks?

Con Bruijning?

Musée des cultures guyanaises [http://amazonian-museum-network.org/nl/de-collecties?
&filter/musee=174](http://amazonian-museum-network.org/nl/de-collecties?&filter/musee=174)

Verzamelingen in buitenland

In Suriname werd ook veel verzameld door niet-Nederlanders. Missionarissen van de Evangelische Broedergemeente verzamelden etnografica die werd opgezonden naar Europa. Een belangrijke verzameling Surinaamse etnografica bevindt zich daarom in het Etnographisches Museum in Herrnhut, Duitsland. Verkoop van etnografica vormde een bron van inkomsten van de Evangelische Broedergemeente. Een belangrijk deel van de Surinaamse etnografica die door missionaris Johann Gustav Ferdinand Jansa was verzameld belandde op deze manier in het Ethnologisches Museum in Berlijn. ANDERE MUSEA DIE HERRNHUTER ETNOGRAFICA HEBBEN.

1890 (of 1891?): Axel Klinckowström, leverde verzameling op die zich nu bevindt in het Etnografiska museet in Stockholm.

Wilhelm Joest bezocht ook in 1890 Suriname (waren zij van elkaar op de hoogte). Deze verzameling bevindt zich hoofdzakelijk in het Ethnologisches Museum in Berlijn en het Rautenstrauch-Joest Museum in Keulen.

Herskovits in Field Museum of Chicago. Kahn's verzameling in American Museum of Natural History. Prices? TvV en Van Wetering? Hurault?

Aangezien de Marowijne de grens vormt tussen Suriname en Frans-Guyana Jaren 30 Leon-Gontran Damas aan de Marowijnerivier.

Natuurhistorisch verzamelen?

Herkomstonderzoek

Related Aids

- [Selecteren en afbakenen](#)
- [Bronnen](#)
- [Ambtenaren](#)
- [Leger en marine](#)
- [Koninklijk Instituut voor Taal-, Land en Volkenkunde](#)

- [Rijksmuseum Amsterdam](#)
- [Wereldmuseum Amsterdam](#)
- [Wereldmuseum Leiden](#)
- [Wereldmuseum Rotterdam](#)

THIS RA HAS NO SOURCES

Relevant Data

TO BE FILLED

last edited by Maarten van der Bent as original_author on 2025-09-01